

18. august 2020

UKA 2020/120

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiatut siunnersuut una saqqummiuppara:

Kikkut kalaaliunersut – kalaallisut kinaassuseqarnek qanoq paasineqartarnerseq, pillugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiatut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasorta, Pele Broberg, Partii Naleraq)

Apeqquteqaammut oqittumik akissutaasinnaasumik nassaassaqarunangilaq, qulequtsiunneqartup misigissuserpassuavut imaannaangitsut qaffakaatissinnaagunarpai. Oqallisissiamik taamaattumik saqqummiussaqaarnikkut avissaartuuttitsinissaq siunertarinngilara, kisiannili kissaatigaara, eqqarsaasersuutaasinnaasut piviusorsiorlut oqallisigalugit aallareriissasugut, piffissammi arlaani kalaallit uagut ataatsimoortumik inatsisitigut tunngavissarput isummerfigisussaavarput namminiilivinnis-sarpullu taasissutigalugu.

Namminersorneq pillugu inatsit naapertorlugu inuiaat kalaallit nunat tamat akornanni inatsisit malillugit inuiaapput namminneq aalajangiisinnaassusillit. Taamatut oqaasertaliisimanermi pisinnaatitaaffiit assigiinngitsut marluk najoqqutarineqarput, tassalu nunap inoqqaavisut nunasiaasimasutullu pisinnaatitaaffiit. Nunap inoqqaavisut immitsinnut illersortariaqanngilagut tamatumanilu pingaaruteqarpoq paasissallugu, naalagaaffiup namminissarsiorneranut illersugaanerput Namminersorneq pillugu inatsimmi tunngaveqareermat. Taamatut aaqqiisimaneq annertuutigit naalagaaffimuinnaq pitsaasuunani, aamma inuiannut kalaallinut aaqqiineruvoq pitsaasoq.

Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii naalagaaffiup iluani illersugaanissamut tunngapput, imminut tamakkiisumik oqaasissaqarfigineq innarlernagu atuutsiinnarlugu. Danmarkimi oqartussat kalaallit Danmarkip killeqarfiisa iluani nunap inoqqaavisut isigivaat, taamaattumillu Nunat inoqqaavi inuiaallu naggueqatigiit naalagaaffinni namminersortuniittut pillugit ILO-p isumaqatigiissutaanut (Isumaqatigiissut nr. 169, 1989-imeersoq)¹ atatillugu taaguut Inuit atorneqarluni.

Inuiaalli kalaallit² taamaattoq aamma nunasiaataanikuupput nammineq aalajangiinissamut pisinnaatitaaffeqartut. Nammineq aalajangiinissamut pisinnaatitaaffimmik piumasqaarnek, nunasiataajunnaarsitsinissamik suliaqarnerup ilagiinnarpaa, tamannalu nukigalugu namminersulivinnissamik kissaateqarnermik tunulequtaalluni, Namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali arfineqpingajuanni oqaasertaliussamut tunngaviliilluni. Namminersorneq pillugu inatsit

¹ Ass. takujuk Københavnimi nunanut allanut ministeriaqarfiup DANIDA-llu aqqissugaannik misilittakkat periarfissallu pillugit isumasioqatigiissitsinerani Nunanut inoqqaavinik tapersuineq ineriartortitsineranut ministerip Poul Nielsonip oqalugiaataa.

² Taaguut kalaaleq atorneqartarpoq Inuit oqaluttuariniarlugit

ajunngitsunik siunniussa qaraluarluni aamma isertuannigitsunik amigaateqarpoq, tamakkualu Inatsisartuniit suliassatut piukkunneqarlutik.

Ullut tamaasa apequtigineqaqattaartoq tassaavoq, naak naalackersuinikkut qaqikkumaneqaqngikkaluartoq, oqallissarinertullusooq apequtigineqaqattaartartoq:

Inuiaat kalaallit, nunat tamat akornanni inatsisit malillugit inuiattut akuerineqarsimasut, kikkuugamik? Illit? Uanga? Alla? Kalaallisut inuiaassuseqarneq oqaatsinik tunngaveqarpa? Oqaluttuarisaanermik? Ilagisaatitigut (genitigut) imaluunniit sumi najugaqarnermik?

Nunarsuarmioqatigiinnut annertunerujartuinnartumik peqataanitsinni nunatsinni assigiinngisitaarneq, peqatigitillugulu naggueqatigiittut Inuttut illersugaanerput, nammineq ineriartortitassaraarput.

Innuttaasuni assigiinngitsunik immikkut inuiaassuseqarluni ullumi inooqataanerup ersarissumik takutippaa nunamut attuumassuteqartoqarsinnaammat naggueqatigiinnit Inunnit kingoqqisuunngikkaluarluni. Tamattami inuiaqatigiinnik sullissisut ataasiakkaarlugit nalunngereerpavut kikkuusut, Inuit kinguaarippasuk imaluunniit naamik.

Soorlu Danmarkip naalagaaffiata tunngaviusumik inatsisaani §44-mi nunami allamiut periarfissinneqartut inatsisitigut innuttaassuseqalersinnaanissaminnut, taamaalilluta aamma siunissami nunatsinni inatsisitigut innuttaassuseqalersinnaanissaq periarfissaasariaqarpoq, nunatsinni ineriartornissamik kissaateqarneq taamaaliornikkut erseqqissarlugu. Soorlulusooq nunarput namminersulivippat aamma soorunami inuppasuit kissaatigisinnaagaat danskisut innuttaassusertik tigungmiinnarusullugu, taamaattoq aamma ilimanarpoq ilaasa nunatta naalagaaffia peqatigerusussagaat, marloqiusamilluunniit innuttaassuseqarnissartik kissaatigalugu.

Danmarkimi naalagaaffimmi innuttaassuseqalernissamut piunnaasaqataasut massakkut tikinnianngilakka, taamaattoq paasinnillunga oqaatigissavara.

Ullumikkut takusinnaavarput kalaaliuneg najukkamut oqaatsinulluunniit tunngatinneqaqngimmat, ilalisaatinulli tunngatinneqarnerulluni. Tassa naggueqatigiinnut "Inunnut" ilaanermut. Tamanna aamma paasinarluarpoq "naalagaaffeqatigiit" sinnera qiviraanni, tassani danskeqarlunilu savalimmioqarmat.

Tamanna USA-mi akerlerluinnaaniippoq, taakani nunap inoqqaavi misilitseqqaartarmata aammalu ilalisaatitigut kinaassuseq minnerpaamik 1/16 takutissinnaasariaqarlugu, nalitsinnili taamatut immikkoortitsineq nunatsinni isumaqarpallaarani. Minnerunngitsunik Namminersorneq pillugu inatsimmi §21 eqqarsaatigalugu inuiaat kalaallit naalagaaffiannik pilersitsinikkut kiap "kalaaliusutut" taaneqarsinnaaneranut nunat inoqqaavinik illersuineq atorsinnaajunnaassavarput.

§ 21, imm. 4 naapertorlugi aamma nunat inuiaqatigiillu nunasiaataasimasut kiffaanngissuseqalernissat pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit 1960-imi aalajangersagaat naapertorlugi inuiaat kalaallit nunaminnut tamakkiisumik oqartussaassuseqalernissaasa tungaanut nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaf-

fiisa ukiorpassuarnilu ilaatigut ICC-p sorsuutigisimasaasa qularnaarneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Inuiaat kalaallit naalagaaffiannik pilersitsinikkut inuiaassuseqalernissatta tungaanut kinaassutsimik pilersitsisariaqarpugut nunarsuarmioqatigiinnit ilisimaneqartumik. Soorlu aamma danskit Danmarkimiittut, svenskit Sverigemiittut, taava uagut namminneq kina ”kalaaliunersoq” aalajangersartussaavarput.

Iluarsiisutitut qaninnerpaaq tassaasinnaavoq inuit qitiusumik nalunaarsorsimaffiata CPR-ip aallaa-viginissaa, tassami inuit toqusut, tammartut nunamulluunniit allamut nuuttut CPR-imiiginnartarmata. Ullumikkut CPR-imi paasissutissani inuit 8,4 mio.-it missaat pineqarput³. Tassanimi ilaqutariissuseq nalunaarsugaavoq, kisiannili oqaatigineqareersutut ullutsinni nunatsinni ilaqutariissuseq uppersarniarlugu isumaqarpallaarani 1953-imut siusinnerusumulluunniit utersaariarnissaq. Angajoqqaavit arlaat nunatsinni inunngorsimappat aammalu taakkua angajoqqaavini ataaseq nunatsinni inunngorsimappat taava ilimagissavat ILLIT aamma kalaaliugavit.

Allatut oqaatigalugu - Danskisut innuttaassuseqaruit angajoqqaatillu/siuaatit tamarnik danskiunngip-pata/savalimmiormiuunngippata imaluunniit nunani allaniit nuunnerunngippata/ meeravissiaanngip-pata, taava kalaaliunissat ilimanarlunnarpoq.

Inuiaat kalaallit periarfissinneqanngisaannarsimapput periarfissarpasuit akornanni toqqaassallutik, piumasarineqartut naapertorlugit, aammalumi eqqortumik siunnersorneqarlutik aperineqaratik ilanngutsitaaneq pillugu ammalu namminersortuunngitsutut nalilersugaanerup taamaatiinnar-neqarmat 1953-imi. Inuiaat kalaallit toqqaannartumik toqqaannaanngitsumilluunniit inuiattut inissisimanertik pillugu nammineq aalajangigaqarnikuunngillat Danmarkimullu ilanngutsitaanermi naalagaaffiup ataani inissisimalernertik isummorsorfigisimanagu.

Inuiaat kalaallit nunaminnik §21 imm. 4 malillugu tamakkiisumik oqartussaaffigilernissaata tungaanut, aamma nunat inuiaallu nunasiaataasimasut kiffaanngissuseqalernissaat pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit aalajangersagaat 1960-imeersoq naapertorlugit, inuit nunap inoqqaavisut pisinnaatitaaffiisa minnerunngitsumillu inuiannut allanut akulerutsitaannginnissaata qularnaarne-qarnissaat pingaaruteqarput.

Tamatumunnga atatillugu Namminersorneq pillugu inatsit Inunnik marloqiusamik illersuisuuvoq, kinaassutsimik nunarsuaq tamakkerlugu akuerineqartumik pilersitsinissamut periarfissiisoq.

Taamatut oqaaseqarlunga oqallisilluarnissassinnik kissaappassi.

³ <https://cpr.dk/borgere/hvad-staar-der-om-mig-i-cpr-registerindsigt/hvad-og-hvem-er-registreret-i-cpr-og-hvem-opdaterer-oplysninger-om-dig-i-cpr/>